

ALGORITMUL FORMULĂRII METODOLOGIEI DE CERCETARE ÎN ȘTIINȚELE POLITICE

THE PROCESS OF RESEARCH METHODOLOGY FORMULATION IN POLITICAL SCIENCES

DOI: 10.5281/ZENODO.3874840

CZU: 303:32

Valeriu MIJA,
doctor în științe politice, lector universitar,
Universitatea Liberă Internațională din Moldova

SUMMARY

The research purpose is to underline the importance of accurate formulation of the research methodology in the political sciences. Achieving scientific objective results during the research process requires comprehensively understanding of essential elements of the academic process: foundations of a political research, investigative techniques, and main phases of formulations of the research methodology. Researchers are recommended to compare, select and apply the most feasible methodology for their planned scientific researches. In this framework, elaboration of research summary with essential element – literature review is vital starting point for a researcher. As a result, the formulated research methodology with methods, techniques and instruments will allow the researchers to precisely analyze and interpret the collected data, as well as to apply, if needed, strategies on deconstruction and reconstruction of study objects to achieve accurate conclusions and results.

Keywords: *scientific research, topic proposal, literature review, research methodology, scientific methods, scientific techniques, scientific strategies and approaches.*

REZUMAT

Scopul cercetării este de a sublinia importanța formulării corecte a metodologiei de cercetare în științele politice. Obținerea unor rezultate obiective științifice în timpul procesului de cercetare necesită înțelegerea cuprinzătoare a elementelor esențiale ale procesului academic: fundamentele unei cercetări politice, tehnici de investigare și faze principale ale formulărilor metodologiei de cercetare. Cercetătorilor li se recomandă să compare, să selecteze și să aplice cea mai fezabilă metodologie pentru cercetările științifice planificate. În acest cadru, elaborarea Rezumatului de Cercetare cu element esențial - revizuirea bibliografiei este un punct de plecare vital pentru un cercetător. Drept urmare, metodologia de cercetare formulată cu metode, tehnici și instrumente va permite cercetătorilor să analizeze și să interpreteze cu exactitate datele colectate, precum și să aplice, dacă este necesar, strategii de deconstrucție și reconstrucție a obiectelor de studiu pentru a obține concluzii și rezultate precise.

Cuvinte-cheie: *cercetare științifică, rezumatul cercetării, revizuire a bibliografiei, metodologie de cercetare, metode științifice, tehnici științifice, strategii și abordări științifice.*

Cercetarea științifică este un proces sistematic de colectare și analiză a informațiilor (datelor) pentru sporirea înțelegerii/perceperii fenomenului de care suntem interesați. Cu alte cuvinte, efectuarea unui studiu științific presupune organizarea unui algoritm de acumulare a datelor, interpretate prin intermediul unei anumite metodologii științifice aplicată. Abordarea științifică centrată pe cunoașterea a ceva nou implică o tehnică de cercetare, care se bazează pe elaborarea schiței cercetării (concept), elaborarea metodologiei de cercetare, selectarea și aplicarea metodologiei cu un set de metode de cercetare [10].

1. Tehnica cercetării științifice. Cercetarea științifică începe cu o întrebare sau cu o problemă de cercetare. Această etapă, în linii generale, sporește interesul către fenomenul studiat, presupune identificarea lacunelor în cercetările anterioare și identificarea unui paradox științific, tinde spre soluționarea acestui paradox sau problemei științifice. Formularea problemei științifice este completată de un set de întrebări, răspunsurile cărora vor soluționa problema. Aceste întrebări sunt numite teze pentru susținere sau ipoteze critice.

În cadrul formulării clare a problemei științifice și a tezelor pentru susținere, cercetătorul articulează și scopul cu obiectivele cercetării, care de fapt sunt reflecția problemei științifice și a tezelor de susținere. Implementarea obiectivelor înseamnă identificarea răspunsurilor la tezele de susținere. Ultimele contribuie la atingerea scopului studiului științific și soluționarea problemei științifice.

Din perspectivă sistemică și științifico-metodologică, cercetătorul urmează să elaboreze un plan de lucru cu o procedură specifică anume pentru problema identificată. Astfel, se recomandă ca problema principală științifică să fie divizată în sub-probleme, în corespundere cu

obiectivele cercetării. Aceasta presupune că cercetarea trebuie să conțină o ipoteză științifică, ce înseamnă relații de regularitate/legătură între două fenomene. Este important de accentuat că anume confirmarea sau infirmarea ipotezei în final va soluționa problema științifică. În cadrul formulării problemei științifice și ipotezei de bază se admite (uneori se recomandă în funcție de strategia cercetării: deducția/inducția sau reconstrucția) utilizarea anumitor ipoteze critice existente.

După formularea elementelor conceptuale, cercetătorul organizează procesul în mod ciclic și sistemic după cum se recomandă: colectarea, analiza, interpretarea rațională a datelor și concluzionarea logică și obiectivă.

2. Elementele de bază ale unei cercetări în științele politice. Studiul științific poate fi organizat în mai multe moduri. Însă unele elemente ale cercetării științifice reprezintă o bază fără ajutorul căreia procesul științific va fi dificil de organizat și completat obiectiv. În primul rând, cercetătorului îi este recomandat să elaboreze Rezumatul temei propuse spre cercetare. În mediul academic, acest element este unul dintre cele mai complexe, care necesită o precizie pentru evitarea greșelilor conceptuale și, în general, un faliment al studiului.

Rezumatul temei propuse implică formularea temei cercetării, care derivă din problema științifică identificată și stabilită. Tema, fiind o reflecție a problemei, joacă un rol important în atragerea atenției spre studiul propus. Mediul academic recomandă în majoritatea cazurilor ca Tema să fie ghidată de o problemă specifică (îngustă) și nu globală. Deseori cercetătorii fac astfel de greșeli din cauza interesului sporit pentru un anumit domeniu și se axează pe probleme globale (ex. soluționarea problemei conflictelor internaționale sau soluționarea proble-

mei încălzirii climatice). De aceea, în procesul formulării temei, trebuie să fie puse următoarele întrebări:

- perioada oferită pentru cercetare;
- volumul studiului propus/stabilit (70, 100, 150 sau 200 pagini);
- capacitățile mediului academic de a oferi surse necesare și expertiză pe problema științifică (ex. există studii suficiente pe problema conflictului din Kosovo, însă nu este clar dacă există informații științifice pe conflictul din Kașmir, pentru că nu a reprezentat un interes profund pentru mediul academic din spațiul respectiv).

Rezumatul temei propuse trebuie să aibă un scop cu obiective clar articulate, care răspunde la problema științifică. Spre exemplu:

1. Problema științifică formulată „Care sunt perspectivele Alianței Nord-Atlantice în cadrul securității regionale a Bazinului Mării Negre?”

2. Scopul va fi formulat întru soluționarea problemei identificate, cum ar fi „Determinarea perspectivelor Alianței Nord-Atlantice în cadrul securității regionale a Bazinului Mării Negre”.

3. Obiectivele vor reflecta elementele principale ale scopului, de exemplu:

3.1. Identificarea politicii NATO referitor la Partenerii din Bazinul Mării Negre.

3.2. Identificarea poziției și politicii NATO referitor la politica de securitate a Federației Ruse.

3.3. Determinarea poziției NATO referitor la soluționarea conflictului din Estul Ucrainei etc.

Adițional la tema și scopul cercetării, formularea ipotezei științifice este un element vital academic. Acesta presupune formularea legăturii ipotetice între două (pot fi mai multe) fenomene propuse spre studiere. Acceptul sau respingerea ipotezei științifice de studiu va soluționa problema științifică. Spre exemplu, ipoteza poate fi formulată în felul următor

„Rolul Alianței Nord-Atlantice în Bazinul Mării Negre va fi sporit în urma anexării Peninsulei Crimeea de către Federația Rusă și a incertitudinilor Republicii Turcia referitoare la SUA, UE și conflictul din Siria”. Eficacitatea scopului și ipotezei studiului presupune stabilirea delimitărilor și limitărilor propuse spre cercetare. Delimitarea presupune frontierele fenomenului de cercetare (eșantionul datelor). Limitările cercetării presupune ce nu vor fi studiate și cauzele unor astfel de ocouri. Totodată, rezumatul temei propuse trebuie să formuleze elementele de investigare (specificul) pentru axarea cercetării pe anumite elemente calitative și cantitative.

În acest proces este important pentru cercetător să se ghideze de tezele de susținere ce justifică problema științifică (asumările autorului, predicție, presupuneri), care vor reflecta baza schiței studiului. Întru atingerea obiectivității și preciziei este vital ca rezumatul temei să fie interdependent cu informația colectată. Una dintre cerințele academice este formularea simplă și clară a problemei cercetării, ce deosebește o cercetare științifică de o simplă analiză de expertiză. Soluționarea problemei științifice devine importantă prin noutatea științifică, originalitate, fezabilitate, semnificație teoretică și valoarea aplicativă. În final, soluționarea problemei științifice trebuie să avanseze cunoștințe – contribuie la dezvoltarea științei.

Un element-cheie al rezumatului temei de cercetare este formularea problemei științifice. Aceasta poate fi formulată prin prisma mai multor abordări, după cum urmează:

1. Istoriografică – procesul analizei bibliografiei de specialitate pe tema propusă.

2. Teoretică ale Empirismului – observarea fenomenului studiat pe o perioadă îndelungată.

3. Practică – participarea la conferințe științifice de specialitate.

4. Analizei concluziilor mediului academic pronunțate pe fenomenul studiat.

5. Analizei concluziilor mediului de experți pronunțate pe fenomenul studiat.

Totodată, este de menționat că studiul bibliografic (istoriografia) este o abordare esențială pentru atingerea obiectivității în percepția rațională a situației în domeniul de cercetare.

Astfel, studiul bibliografic în mediul academic analizează situația în domeniul de cercetare, identifică părțile terțe, lacunele și paradoxurile în domeniul de studiu. Drept finalitate, istoriografia determină sau revizuiește problema științifică și obiectul de cercetare stabilite anterior. În acest scop, în procesul identificării și revizuirii literaturii de specialitate, cercetătorului îi este recomandat:

1. Bibliografia să fie sistematizată și catalogată în surse:

1.1 Primare (cercetări recente, nemijlocit, la obiectul de studiu).

1.2 Secundare (tangență cu obiectul de studiu): monografii, disertații, invenții, referate, articole, pentru că fiecare dintre ele au valoarea sa științifică (ex. cercetări/studii academice recente).

1.3 Materiale de referință (statistică, opinii, interviuri, conferințe).

2. Bibliografia să fie sistematizată pe anumite perioade de timp în relație cu fenomenul studiat: axa de timp sau cronologie.

3. Bibliografia să fie catalogată tematic pe spațiul geografic (ideologic) pentru că spațiul academic poate fi ideologic sau subiectiv/relativ referitor la anumite fenomene politice (ex. conflictul din Kosovo).

4. Bibliografia să fie sistematizată pe școli conceptuale/științifice pentru identificarea diferitor viziuni în spațiul academic.

O cercetare științifică are atât criterii

de succes, cât și probleme care pot avea ca rezultat eșecul cercetării. Astfel, criteriile succesului academic pot fi următoarele:

1. Scopul este formulat precis cu limitările cercetării clar definite.

2. Procesul cercetării este clar și poate fi verificat de alții (conducător științific, colegi).

3. Schița/proiectul (concepția studiului) determinat este clar vizibilă.

4. Informația (datele) este analizată și explicată cât mai simplu.

În final, concluziile cercetării sunt clare, fără dubii și complexitate, precum și justificate cu argumente și dovezi suficiente fără a pune întrebări adiționale. Drept exemplu al unei cercetări clare, poate fi recomandată următoarea schiță (concept) de studiu:

A. Introducere – Despre ce scriu (concepția studiului).

B. Capitol I – Definirea/descrierea Problemei științifice.

C. Capitol II – Analiza Problemei (De ce e problemă? Identificați Variabilele Dependente sau Independente sau Mecanismul Cauzativ).

D. Capitolul III – Sinteza concluziilor din analiza problemei, explicații, preziceri, propuneri, concluzii pe problemă.

E. Concluzii Generale – Despre ce am scris (cum a fost soluționată problema științifică).

Totodată, un studiu poate avea dificultăți în soluționarea problemei științifice spre cercetare. Unele dintre ele sunt: problema științifică a fost formulată în termenii unei întrebări închise (răspuns Da sau Nu); compararea și corelarea informației nu corespunde temei cercetării; problema științifică este una egocentrică și nu prezintă interes pentru mediul academic sau societate, unde se efectuează cercetarea; există conflict de interes a cercetătorului față de problema studiată, ce face o glisare spre subiectivitate

din motivul ocolirii raționalității depline (ex. persoana este din zona conflictului pe care îl studiază).

3. Etapele elaborării metodologiei de cercetare în științele politice.

O cercetare științifică, după cum a fost menționat anterior, presupune un algoritm de acțiuni pentru a atinge scopul cercetării, acesta bazându-se pe: colectarea, analiza, interpretarea rațională a datelor și concluzionarea logică și obiectivă.

Acest proces algoritmic presupune elaborarea și aplicarea metodologiei științifice. În asemenea mod se recomandă să fie aplicate următoarele etape:

1. Identificarea și colectarea informației suficiente.

2. Elaborarea sau optimizarea ipotezei.

3. Elaborarea metodologiei cercetării (selectarea strategiei, metodelor științifice și tehnicilor de cercetare).

4. Compararea metodologiei, selectarea metodologiei și aplicarea metodologiei în practică pentru concluzionare practică (testare, experiment, elaborarea teoriei).

Astfel, cercetătorul începe cu prima etapă – identificarea și colectarea informației. În acest context, informația se identifică prin colectarea unui set bibliografic la tema propusă prin intermediul bibliotecilor, arhivelor accesibile, culegerilor conferințelor științifice, surselor electronice, informației din mass-media. Cu alte cuvinte, este acumulată o gamă mare de informație primară și secundară, care are tangență cu tema propusă. Consecutiv, cercetătorului îi este recomandat să colecteze informația relevantă pentru tema propusă prin studierea situației din domeniul de interes. Aceasta presupune colectarea și sistematizarea tezelor, ipotezelor, teoriilor politice și a relațiilor internaționale din domeniul de studiu. Este important să fie colectate faptele principale, dovezile, argumentele și con-

cluziile acceptate (științifice/expertiză/politice), ce au un efect asupra temei cercetării. Un suport adițional în procesul colectării informației este colectarea opiniilor și efectuarea content analizei a mai multor surse din domeniul temei de cercetare. Rezultatul identificării și colectării informației la tema propusă este analiza în domeniu și definirea problemei de cercetare (lacună sau un interes adițional în cazul studiul explorator).

În acest context, rezultatului definirii problemei de cercetare este elaborarea sau optimizarea ipotezei științifice, ce este o presupunere a cercetătorului privind descrierea problemei sau propunerea soluționării problemei (fără dovezi de acceptare sau respingere – pur teoretic). În scopul preciziei se trece în revistă bibliografia pentru a vedea dacă ipoteza respectivă deja a fost confirmată sau ipoteza necesită o revizuire. În caz de necesitate, cercetătorul apelează la surse bibliografice adiționale.

În urma studiului bibliografic, a definirii problemei de cercetare și formulării ipotezei, cercetătorul elaborează metodologia cercetării, ce presupune o strategie, anumite abordări ale temei propuse, metode și tehnici de cercetare. Aceasta, la fel, este un element complex și, totodată, esențial pentru stabilirea bazei efective și eficiente a cercetării, precum și a preciziei în concluziile atinse. În procesul elaborării metodologiei este necesar să fie întreprinși următorii pași:

1. Stabilirea tipului de studiu – descriptiv, explicativ sau predictiv.

2. Stabilirea naturii studiului – exploratoriu sau teoretic-ipotetic – prin identificarea mecanismului cauzativ și soluționarea unor probleme de cauzalitate.

3. Decizia referitoare la strategia de cercetare:

- a. Deductivă (multe cazuri, sunt cunoscute variabilele dependente), sau

b. Inductivă (nu sunt cunoscute variabilele dependente; este necesară o teoretizare-generalizare; sunt cazuri particulare, care necesită o predicție și concluzie logică).

4. Pronunțarea asupra modului de cercetare Longitudinal (axa de timp istorică, etapele, perioade de timp) sau Transversal (situația actuală).

Metodologia cercetării presupune trei niveluri diferite de cercetare științifică: nivelul teoretic (aparatură conceptual-categorială din domeniu/ipoteze), nivelul tehnic (metode/tehnici/instrumente) și nivelul epistemologic (specificul cunoașterii și descoperirilor/abordări) [3, p. 5-7]. Astfel, metodologia de cercetare folosește metode de cercetare, tehnici de lucru, instrumentarul de lucru pentru analiza și interpretarea datelor, precum și strategii de construcție sau reconstrucție (deconstrucție) teoretică.

În acest context, cercetătorul trebuie să decidă asupra metodelor principale, care vor fi folosite: generale, particulare și specifice. Un element esențial este selectarea delimitării metodelor conceptuale de cercetare:

- cantitative – cu orientare de tip pozitivist-explicativ (ancheta, experimentul, date statistice), și

- calitative – cu orientare de tip tematic-fenomenologic (observația, studiul de caz etc.)

Selectarea metodelor va determina tehnicile și instrumentele de lucru pentru cercetare. Tehnicile de lucru în cercetare reprezintă modul de abordare a problemei științifice și, respectiv, a fenomenelor supuse cercetării. Există mai multe tehnici, însă în cadrul acestui articol sunt recomandate următoarele tehnici de cercetare:

- documentarea teoretică pentru înțelegerea conceptului studiului pe deplin;

- gestionarea practică prin experiment, aplicarea metodelor și teoriilor

asupra fenomenului studiat în mod empiric sau teoretic;

- prezentări verbale.

Instrumentul reprezintă elementul practic al unor metode selectate (ex: chestionarul este instrumentul anchetei, ghidul de observație este instrumentul pentru metoda observației).

Aplicarea unui astfel de algoritm și a elementelor metodologiei va permite cercetătorului să ajungă mai rapid, în mod rațional, la concluzii obiective și logice.

4. Selectarea și aplicarea metodologiei (metodelor). În urma stabilirii modului de cercetare și elaborării diferitor metodologii, în funcție de abordarea problemei științifice, următorul pas al procesului de cercetare presupune ca metodologiile elaborate să fie comparate în scopul selectării celei mai fezabile pentru aplicarea asupra fenomenului.

În cadrul procesului de selectare a metodologiei, ce conține un set de metode/tehnici și instrumente, cercetătorul decide conceptual asupra strategiei de cercetare (modul de interpretare și concluzionare) în funcție de datele identificate, colectate și analizate. Strategia poate fi formată din mai multe criterii: tip de studiu și variabile cunoscute. Strategia poate fi stabilită conceptual:

1. Deducția - de la general la particular:

Teoria – Ipoteza – Testarea – Observarea – Confirmată/Infirmată.

2. Inducția – de la particular la general:

Observarea – Ipoteza – Teoria – Testarea – Confirmată/Infirmată.

3. Reconstrucția – studiul teoretic de acumulare a cunoștințelor, transferate intuitiv în formă logică pentru înțelegerea prin raționalitate și interpretare a fenomenului studiat [4].

O altă decizie poate fi și selecția între metodele cantitative sau calitative. Metodologia, axată pe strategia metodică cantitativă, va explica și face predicție

prin testarea teoriilor cunoscute în cadrul fenomenului studiat. Esențial este că variabilele sunt cunoscute și există multe exemple, date, statistici care permit desfășurarea analizei prin experimente și testări. Această strategie implică abordarea deductivă. În cazul strategiei metodice calitative, studiul are drept scop să descrie și să explice anumite elemente ale fenomenului studiat. Strategia respectivă are scopul teoretizării cunoștințelor practice și dezvoltării unei teorii noi pentru că variabilele nu sunt cunoscute, precum și există exemple limitate. Ca tehnică, se propune observarea (mod empiric) și interviul/documentarea. Baza acestei strategii este abordarea inductivă, pentru că presupune o teoretizare tematică.

Astfel, în rezultatul comparării și selectării metodologiei, cercetătorul aplică în practică metodele, tehnicile și instrumentele de lucru pentru atingerea unor rezultate empirice sau teoretice. Ulterior, informațiile obținute sunt analizate, comparate cu descoperirile anterioare și interpretate rațional în scopul formulării concluziilor logice. Este important să nu fie confundată identificarea corelării între două variabile cu un posibil lanț de mecanism cauzativ (Variabila Independentă

și Variabila Dependentă) [4]. În rezultatul interpretării raționale și concluzionărilor logice, ipoteza este susținută practic (acceptată/confirmată) sau respinsă. În condițiile ultimului rezultat (respingere), cercetătorul decide asupra efectuării unui ciclu adițional de cercetare sau reformulării ipotezei [12].

Concluzie. O cercetare științifică prezintă un studiu sumar sistemic și ciclic prin care se colectează informația/datele; se formulează problema științifică și tezele de susținere (întrebările de cercetare); se formulează ipoteza; se stabilesc scopul și obiectivele de cercetare; se elaborează și se selectează metodologia cercetării, care se aplică asupra fenomenului studiat. În final, interpretarea datelor practice în urma aplicării metodologiei produc concluzii asupra problemei științifice, care trebuie să fie soluționată, descrisă sau explicată. Concluziile studiului trebuie să reflecte obiectivele cercetării și să răspundă la întrebările autorului formulate în introducere, care sunt teze (asumări) pentru susținere. Studiul poate să conțină recomandări aplicative, în funcție de natura cercetării, și recomandări pentru o investigație ulterioară. Ultima va servi temei pentru alți cercetători întru dezvoltarea temei abordate.

BIBLIOGRAFIE

1. Biro D. Relațiile internaționale contemporane. Teme centrale în politica mondială. Iași, Polirom, 2013, 336 p.
2. Box-Steffensmeier J. M., Brady H. E., Collier D. (eds.). The Oxford Handbook of Political Methodology. Oxford University Press, 2017, 880 p.
3. Cauc I., Manu B., Pârlea D., Goran G. Metodologia cercetării sociologice. Metode și tehnici de cercetare. Ed. Fundației România de mâine, București, 2004, 134 p.
4. Evera S. V. Guide to Methods for Students in Political Science. Ithaca and London: Cornell University Press, 1997, 144 p.
5. Evans I. Newnham. Dicționar de relații internaționale. București, 2001, 320 p.
6. International Relations Theories. Discipline and Diversity. Eds. Dunne T., Oxford University Press, 2013, 400 p.
7. Juc V. Edificarea relațiilor internaționale post-război rece: aspecte teoretico-metodologice și replieri geostrategice. Chișinău, Sirius, 2011, 248 p.

8. Miroiu A., Ungureanu R-S. Manual de Relații Internaționale. Manual. Iași, Polirom, 2006, 352 p.
9. Moțoc I. Teoria relațiilor internaționale. București, 2001, 320 p.
10. Țopoc V. Teoria și metodologia științei contemporane: Concepte și orientări. Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, 2005, 216 p.
11. Țapoc V. și Toma M. Inițiere în cercetarea științifică și în filosofia succesului. Disertație științifică. Chișinău - Iași, 2001, p. 43-44.
12. Waltz K. Teoria politicii internaționale. București, Polirom, 2006, 251 p.

Prezentat: 22 mai 2020.

E-mail: mijava1905@hotmail.com